

บทที่ 2

เกณฑ์ของการสอนที่ดี

การสอนเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การกำหนดเกณฑ์ของการสอนที่ดีมักจะกำหนดจากลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดี และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการสอน

เนื้อหา

เนื้อหาเกี่ยวกับเกณฑ์ของการสอนที่ดีมีรายละเอียดที่จะกล่าวถึง ดังนี้
เนื้อหาที่

- 2.1 ลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดี
- 2.2 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการสอน

สาระสำคัญ

1. ลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดีนั้น จะต้องมีความสามารถในการสอนเป็นอันดับแรก ส่วนความสามารถด้านอื่น ๆ มีความสำคัญรองลงมา
2. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการสอน จำแนกได้เป็น 2 พวกใหญ่ ๆ คือ วิธีการสอน กับสภาพแวดล้อมของการสอน

วัตถุประสงค์

เมื่อผู้อ่านได้ศึกษาเนื้อหาบทที่ 2 แล้ว ควรจะมีความสามารถดังนี้

1. บอกลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดีได้
2. ระบุตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการสอนได้

- ขอให้พลิกไปทดลองทำ แบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งอยู่ตอนท้ายของเนื้อหาบทที่ 2 ก่อน แล้วจึงศึกษารายละเอียดของเนื้อหาบทที่ 2

เนื้อหาที่ 2.1

ลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดี

ลักษณะครู-อาจารย์ที่ดีเป็นเรื่องที่นักการศึกษาได้ทำการวิจัยค้นคว้ามาเป็นเวลานาน และได้สรุปตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดีไว้เป็นจำนวนมาก ดังนี้

ไรอันซ์ (Ryans, 1969) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับลักษณะครูที่ดี พบว่า พฤติกรรมของครู จำแนกได้เป็น 3 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 : ใจดี เข้าใจ แสดงความเป็นเพื่อน ซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรม ห่างเหิน เห็นแก่ตัว เข้มงวด

รูปแบบที่ 2 : รับผิดชอบ ทำงานเป็นระบบ มีลักษณะของนักธุรกิจ ซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรม หลบเลี่ยงไม่วางแผน แต่งตัวไม่เรียบร้อย

รูปแบบที่ 3 : ได้รับความสนใจ มีความคิดคำนึง มีจินตนาการ ซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรม หดหู่ ทำงานให้เสร็จตามหน้าที่

อีเบิล (Eble, 1972) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับลักษณะอาจารย์ในมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย พบลักษณะเด่นของอาจารย์ 8 ลักษณะเรียงตามน้ำหนัก องค์ประกอบจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. เป็นคนคล่องแคล่วและอยากทำงาน
2. เป็นคนอธิบายได้ชัดเจน
3. มีลักษณะการสอนที่น่าสนใจ
4. เป็นคนสนุกและชอบการสอน
5. มีความเข้าใจในตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง
6. เป็นมิตรกับผู้เรียน
7. สนับสนุนให้มีการอภิปรายรายกลุ่ม
8. อภิปรายประเด็นอื่น ๆ นอกเหนือจากของตัวเอง

เฉลียว นูรีภักดี และคณะ (2522) ได้ทำการศึกษาลักษณะครูที่ดี พบว่าลักษณะครูไทยที่ดีจะต้องประกอบไปด้วยตัวแปรด้านต่าง ๆ 8 ด้านคือ

1. ด้านการสอน
2. ด้านวิชาการ
3. ด้านสุขภาพ
4. ด้านมนุษยสัมพันธ์
5. ด้านคุณธรรมและความประพฤติ

6. ด้านบุคลิกภาพ
7. ด้านการอบรมแนะแนวและการปกครองนักเรียน
8. ด้านการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย

อุทุมพร ทองอุไทย (2521) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์บัณฑิตศึกษาศาสตร์ของนิสิตบัณฑิตศึกษาและของนิสิตปริญญาตรี พบว่า นิสิตปริญญาตรีและอาจารย์มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องลักษณะอาจารย์ในอุดมคติ ผลการวิเคราะห์รายกลุ่มย่อยมีดังนี้

ลักษณะอาจารย์ในอุดมคติของคณาจารย์เรียงตามลำดับที่พึงปรารถนามากที่สุด 5 ลำดับแรกได้แก่

1. มีความรู้ทันสมัย กว้างขวาง และถูกต้อง
2. ขวนขวายหาความรู้สู่ตัวอาจารย์เอง
3. มีการเตรียมการสอนอย่างดี
4. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนอย่างชัดเจน
5. สนับสนุนให้นิสิตคิดเอง

ลักษณะอาจารย์ในอุดมคติของนิสิตบัณฑิตศึกษา เรียงตามลำดับที่พึงปรารถนามากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่

1. ใช้ตัวอย่างที่เปรียบเทียบ และความจริงในการอธิบายได้อย่างเหมาะสม
2. มีการเตรียมการสอนอย่างดี
3. มีความสนใจ และสนุกในการสอน
4. ให้ความคิดใหม่ ๆ แก่นิสิตเพื่อเปิดความสนใจให้กว้างขวาง
5. จูงใจให้นิสิตทำงานอย่างดีที่สุด

ลักษณะอาจารย์ในอุดมคติของนิสิตปริญญาตรี เรียงตามลำดับที่พึงปรารถนามากที่สุด

5 ลำดับแรก ได้แก่

1. มีการเตรียมการสอนอย่างดี
2. มีความปรารถนาดีต่อนิสิตทั้งในและนอกห้องเรียน
3. มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ทันสมัย กว้างขวางและถูกต้อง
4. ใช้ตัวอย่างข้อเปรียบเทียบและความจริงในการอธิบายได้อย่างเหมาะสม
5. บรรยายเรื่องเกี่ยวข้องแม้ว่าจะอยู่นอกเหนือจากเนื้อหา

แสง จันทร์งาม (2526) กล่าวว่า ครูที่ดีตามหลักพุทธศาสตร์ควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิต
2. ไม่ถือตัวไม่หยิ่งยโส

3. มีความอดทน ใจเย็น
4. มีความยุติธรรมไม่เห็นแก่หน้า
5. มีความรอบคอบ
6. มีความประพฤติน่าเคารพบูชา
7. รู้จักภูมิสติปัญญาของนักเรียน

จากผลงานการศึกษาค้นคว้าที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดีนั้นจะต้องมีการสอนดีเป็นคุณลักษณะสำคัญประการแรก ส่วนคุณลักษณะอื่น ๆ นั้นมีความสำคัญรองลงมา

กิจกรรม 2.1

ให้ท่านสรุปลักษณะสำคัญของครู-อาจารย์ที่ดี

แนวตอบกิจกรรม

ให้ตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบจากเนื้อหาที่ 2.1

เนื้อหาที่ 2.2

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการสอน

เนื่องจากความสามารถด้านการสอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการเป็นครู-อาจารย์ที่ดี การประเมินประสิทธิภาพของการสอนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก อย่างไรก็ตามการประเมินประสิทธิภาพของการสอนเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและมีปัญหา มาก ทั้งนี้ เพราะมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องมากมาย ได้มีผู้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ตัวประกอบค้นหาโครงสร้าง และเกณฑ์ของประสิทธิภาพของการสอน ดังนี้

ยองจ และแซสเซนราท (Yonge and Sassenrath, 1968) ได้ศึกษาโครงสร้างของพฤติกรรม การสอนในห้องเรียนของผู้สอน โดยให้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 4 ประเมินพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในห้องเรียน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาตัวประกอบได้ 9 ตัว คือ

1. ความเชื่อมั่น และทักษะในการถ่ายทอดความรู้
2. ความกระจ่างในวิชาที่สอน
3. เจตคติที่ดีต่อผู้เรียน
4. ครูที่นำเสนอใจและเข้าใจ
5. ประเมินผลอย่างยุติธรรม
6. สื่อการสอนที่เหมาะสม
7. ความถี่ของการประเมินผลผู้เรียน
8. ความสนใจและความรู้ในเนื้อหาวิชา
9. เตรียมการบรรยาย

กรีนวูด (Greenwood, 1974) ได้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา ประเมินข้อความ 85 ข้อความเพื่อวิเคราะห์หาตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนของ อาจารย์ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่าตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอน ของอาจารย์ มี 8 ตัวประกอบ คือ

1. อาจารย์มีความสามารถทำให้การเรียนเข้าใจง่าย
2. มีการสอนที่ทันสมัย
3. มีความรับผิดชอบต่อชั้นเรียน ไม่หยุดสอนบ่อย ๆ
4. มีความเป็นกันเองกับนักศึกษา
5. รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา

6. รู้เทคนิคการวัดผล ให้งานกระจำแจ้ง ให้การบ้านเหมาะสม
7. มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์
8. เข้าใจปัญหาของนักศึกษาได้ดี

วอทรูโบ และไรท์ (Wotrubo and Wright, 1975) ได้ให้นักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหาร ประเมินการสอนของอาจารย์ ได้ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ 9 ตัว ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างถูกต้อง แม่นยำ และทันสมัย
2. กระตุ้นให้นักศึกษาคิดด้วยตนเอง
3. เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาที่สอน
4. ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่นิสิต
5. อธิบายเนื้อหาวิชา ทฤษฎีที่เป็นนามธรรมได้อย่างชัดเจน
6. สนับสนุนให้นักศึกษาคิด โดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบ และให้ดูของจริง
7. มีความยุติธรรมในการประเมินผล
8. ให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาไม่ว่าในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน
9. มีชีวิตชีวาและสนุกสนานในการสอน

จินตนา มาพวง (2520) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำแนกได้ตัวประกอบ 5 ตัว คือ

1. ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิต
2. วิธีสอน
3. ลักษณะอาจารย์
4. เจตคติของอาจารย์ที่มีต่อวิชาที่สอน
5. การประเมินผล

ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา (2520) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษาสาขามานุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ จำแนกได้ตัวประกอบ 6 ตัว คือ

1. อุปกรณ์การสอน
2. ลักษณะอาจารย์
3. วิธีสอน
4. เจตคติต่อนิสิต
5. ตำราเรียน
6. ทักษะการสอน

ชาดา บัวแสง (2520) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ จำแนกได้ 5 ตัวประกอบ คือ

1. อุปกรณ์การสอน
2. ลักษณะอาจารย์
3. เจตคติของอาจารย์
4. บรรยากาศในชั้นเรียน
5. ทักษะในการสอน

จริยา สิงหนิภา (2520) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพประยุกต์ จำแนกตัวประกอบได้ 9 ตัว คือ

1. ลักษณะอาจารย์
2. ทักษะการสอน
3. ความสัมพันธ์ของอาจารย์-นิสิต
4. การใช้วัสดุอุปกรณ์
5. วิธีสอน
6. วัสดุอุปกรณ์
7. การวัดผล
8. เจตคติต่อวิชาที่สอน
9. ผู้นำ

อุทุมพร ทองอุไทย (2523) ได้ทบทวนรายงานการวิจัยเกี่ยวกับตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ จำนวน 8 เรื่อง และได้สรุปว่าจากผลการทบทวนรายงานการวิจัย สามารถจำแนกตัวประกอบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ 6 ตัว คือ

1. ลักษณะอาจารย์
2. วิธีสอน
3. สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์กับนิสิต
4. อุปกรณ์การสอนและการเรียน
5. การวัดผล
6. เจตคติของอาจารย์ต่อการสอนและต่อนิสิต

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของการสอนนั้น โคเฮน และ แมคคีชี (Cohen and McKeachie, 1980) ได้ทำการทบทวนรายงานการวิจัย จำนวน 7 เรื่อง และสรุปว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของการสอนประกอบด้วย

1. ความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาหรือศาสตร์ที่สอน
2. การเลือกเนื้อหาที่มีความสำคัญต้องสอน
3. การบริหารการสอนและการจัดรายการวิชา
4. ความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายของการสอน
5. ความเหมาะสมของสื่อการสอน
6. ความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลการเรียน
7. การประยุกต์เทคนิควิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา
8. การอุทิศตนให้กับการสอนและความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน
9. ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
10. การสนับสนุนภาคีวิชาในการปรับปรุงการเรียนการสอน

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการสอนแยกออกได้เป็น 2 พวกใหญ่ คือ 1. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอน ซึ่งได้แก่ การเตรียมการสอน การกำหนดจุดประสงค์ของการสอน การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การใช้สื่อการสอน รวมทั้งการวัดและการประเมินผลผู้เรียน และ 2. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของการสอน ซึ่งได้แก่ การจัดชั้นเรียน บุคลิกภาพของผู้สอน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

กิจกรรม 2.2

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการสอนมีอะไรบ้าง จงสรุปเป็นตัวแปรใหญ่ ๆ

แนวตอบกิจกรรม 2.2

1. วิธีการสอน ซึ่งได้แก่ การเตรียมการสอน การกำหนดจุดประสงค์ของการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล
2. สภาพแวดล้อมของการสอน ซึ่งได้แก่ การจัดชั้นเรียน บุคลิกภาพของผู้สอน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

สรุปเนื้อหาบทที่ 2

1. ลักษณะของครู-อาจารย์ที่ดีนั้นจะต้องมีความสามารถในการสอนเป็นอันดับแรก ส่วนความสามารถด้านอื่น ๆ นั้นมีความสำคัญรองลงมา
2. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการสอนจำแนกได้เป็น 2 พวกใหญ่ ๆ คือ วิธีการสอนกับสภาพแวดล้อมของการสอน
3. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอน ได้แก่ การเตรียมการสอน การกำหนดจุดประสงค์ของการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและการประเมินผลผู้เรียน
4. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของการสอน ได้แก่ การจัดชั้นเรียน บุคลิกภาพของผู้สอน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

คำถามท้ายบทที่ 2 (แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน)

1. ครูที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร จงอธิบาย และยกตัวอย่างผลงานวิจัยประกอบโดยสังเขป

2. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการสอน มีอะไรบ้าง จงอธิบาย

3. ให้ท่านพิจารณาว่าตัวแปรข้างล่างนี้ตัวแปรใดเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอน และตัวแปรใดเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของการสอน

ตัวแปรมีดังนี้ : การใช้สื่อการสอน บุคลิกภาพของผู้สอน การจัดชั้นเรียน การประเมินผลผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

บรรณานุกรม

- จรรยา สิงหนิงา. 2520. **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพประยุกต์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตครุศาสตร์. แผนกวิชาวิจัยการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตนา มาพวง. 2520. **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาสังคมศาสตร์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตครุศาสตร์. แผนกวิชาวิจัยการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจลิยว บุรีภักดี และคณะ. 2522. **ลักษณะของครูที่ดี**. เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 187. หน่วยศึกษานิเทศก์กรมฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ.
- ชาติดา บัวแสง. 2520. **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตครุศาสตร์. แผนกวิชาวิจัยการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดาวัลย์ ชมมณฑา. 2520. **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนระดับอุดมศึกษา สาขามนุษยศาสตร์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตครุศาสตร์. แผนกวิชาวิจัยการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสง จันทรงาม. 2526. **“วิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์.”** ใน **ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาคที่ 2 : ระบบการเรียนการสอน**. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 27-36.
- อุทุมพร ทองอุไทย. 2523. **การประเมินอาจารย์ : วิจัยและเครื่องมือ**. สมานมิตรการพิมพ์.
- Eble, K.E. 1972. **Professors as Teachers**. San Francisco : Jossey Bass Pub.
- Greenwood, G.E. 1974. “The Student Evaluation of College Teaching Behavior.” **Journal of Educational Measurement**. 2 : 141-143.
- Ryans, D.G. 1969. **Characteristics of Teachers**. Delhi : Sterling Pub.
- Wotrubo, T.R. and P.L. Wright. 1975. “How to Develop a Teacher Rating Instrument.” **Journal of Higher Education**. XLVI : 633-663.
- Yonge, G.D. and J.N. Sassonrate. 1969. “Student Personality Correlates of Teacher Ratings.” **Journal of Educational Psychology**, 55 : 44-52.